Кожна обробка оригінального матеріалу (творів Шевченка, Гоголя, Набокова і тепер Зюскінда) відзначається особливим розумінням тексту і відчуттям можливостей його театрального життя. Важливо і сучасно, що Мельник як сценарист не членує уже вторинний текст на ключові тези й кульмінаційні місця. Найдрібніший його компонент має власну рівнозначну з іншими цінність. Тому сам текст в інтерпретації режисера виглядає суцільним, бездоганно сплетеним реченням з усією можливою сукупністю виражальних засобів, що комплексно стимулюють кожен момент дійства. Шурхіт церати, якою обкутана, заволочена сцена, купа воскових паличок, ніби мертвих кісток на попелищі життя, багатофункціональний візок, кожна складова частина якого протягом вистави самостійно грала, цератний кошик, що час від часу ставав осередком магічних дій і перетворень, чарівна куля як знак чистоти і життєвої краси з фіолетовими дзвіночками, зривання яких позначало смерть... - вся сценічна предметність безпомилково працювала на експресивність виразу. Звукові та світлові перепади невимушено вводили у контексти посталих ситуацій, ефекти раптового залучення масок несподівано переключали увагу на задіяну особу, ритміка вже сама по собі відображала характер перевтілень. І здавалося, що навіть слова, їх протяжність і рвучкість, звучність і приглушеність виплескували запахи, які вони називали й описували. Все, що відбувалося на сцені, набирало смислу, захоплювало художньою вишуканістю, елегантною майстерністю.

По закінченні вистави глядачі, як і два роки тому, були зворушені, розчулені, щасливі глибиною побаченого, але водночас розгублені, приголомшені, тривожно задумані. Між рядами, вже на сходах, в гардеробі ковзали питання: «Як себе почуваєш?», «Чи живий?». Правомірність їх цілком виправдана, адже концентрація душевних і фізичних мук перевищувала найнебезпечніші уявлення і фантазії. Гнітюче враження викликав надзвичайно стомлений і виснажений вигляд актора, аж ніяково було затримувати його аплодисментами, висловлюючи вдячність і розуміння. І тоді подумалося: а як усміхається Михайло Мельник, які вирази мала б його акторська посмішка та осяяні веселістю, легкою іронічністю обличчя й рухи? Чи не забато жахів, відрази, психічних струсів у театральному колі режисера і його глядача? Невже ніколи глибокий талант і майстерність, воля і безмежна фантазія актора не подарують нам інакшу людину - чоловіка без демонічних ознак, некрофільських нахилів та фанатичних поривань, без маніакальності й хворобливості, хтивості й зарозумілості, без паталогічної геніальності, спрямованої на зведення королівства примар? Чи не прийшов час пізнати і показати чоловіка, відкритого до життєдайної любові й ніжності, мудрого і лагідного, доброзичливого й чуйного, спокійного і певного, звабливого й пристрасного, розкутого і грайливого, теплого й милого: чоловіка - Дитину, чоловіка - Людину, чоловіка - Бога. Напевно, віднайдення і втілення такого образу - не менш складне й відповідальне завдання, ніж попередні. Та немає сумніву, Михайло Мельник впорався б із ним. Так хочеться його вдячному глядачеві поєднатися з майстром не лише в стражданні, а й у радості.

театр

«Передати біль душі...»

Інтерв'ю з актором ***Михайлом Мельником*** *веде викладач та журналіст* ***Ірена Коваль.***

? *Пане Мельнику, як ви потрапили у світ мистецтва, як стали актором?*

З дитинства пам'ятаю свого батька. Під час другої світової війни в руках у нього розірвалася міна. Він залишився інвалідом, без обох рук, глухим, без одного ока. Після війни він почав писати картини, а до війни був скрипалем, робив скрипки. Дитинство моє було наповнене чарами української природи: бур'янами, по яких я бігав босий, ставками, солов'ями. Я хотів, як і батько, писати картини, і в дитинстві в мене непогано виходило. Батько читав різні українські твори вголос і його єдине око плакало, я не зовсім розумів, чому, але плакав разом з ним. Думаю, то були мої перші мистецькі сльози, тому що людина-актор мусить бути дуже чутливою до цього світу. Щоб потім передати на сцені біль душі глядачам. По-моєму, мені це покищо вдається. З кожним роком я ставлю собі все складніші завдання, але і відчуваю достатньо сил, аби їх виконувати.

? *Як вам вдається творити в теперішні скрутні економічні часи і які перспективи на подальшу працю?*

Звичайно, сьогодні в нашій країні основним є що завгодно, окрім мистецтва. У світі «усталених» академічних українських театрів панує Україна XVIII - XIX століть. Цей театральний світ не відповідає сьогоднішньому часові. А малим, камерним театрам вижити зараз практично неможливо. Щоб усе це тягти, треба мати не третє й не четверте дихання, а, мабуть, десяте. Ті копійки, які виділяються державою на підтримку театрального мистецтва навіть менші, ніж у так звані часи застою. Це прикро, бо я думаю, що світ врятує, все ж таки, культура... Але, знову таки, за економічними проблемами ми зовсім забуваємо про людину.

? *Ваша вистава «Das Parfum» дуже складна. Розкажіть про неї. З'ясуйте нам цей фантасмагоричний світ постаті Жана Батіста Гренуя.*

Це справді дуже складний матеріал, який треба було, як і кожен інший, виносити в собі, пережити. Я не чув, щоб до мене хтось, в тому числі і серед зарубіжних театрів, взявся б поставити цей роман. І я розумію, чому. Роман написаний у стилі цікавої розповіді, і дуже складно знайти підхід до нього, тим більше в театрі «одного актора». В цьому розумінні мені важко, адже я не маю навіть відеокамери, щоб дивитися збоку на те, що роблю. Я мушу тільки відсторонитися своїм другим «я», працювати на сцені актором, і як режисер збоку дивитися на свою роботу. Чому мене звабив цей роман? Бо це дуже висока планка для стрибка режисера, актора, людини, і світ, змальований там, сьогодні волає навколо нас. Адже йдеться про те,

як людина Жан Батіст Гренуй досягає слави. Сьогодні, наприкінці другого тисячоліття, навколишній світ наповнений містикою, народжується багато гренуїв, які за рахунок створення чи то парфумів, чи «екстрасенсорики» вдають із себе живих богів. Чи «біле братство», чи парламентарі, які переступають через людей, аби тільки дістатися до вершини, щоб звідти керувати людськими долями.

Тема запаху в романі цікава, вона ще не до кінця відкрита, але мене цікавила інша тема - те, як людина може пройти найстрашніше. Коли людство зіткнулося з чимось незвичним - серед смороду Франції, смороду короля, людей, у сифілісної жінки народжується дитина, що зовсім не має запаху. І ту дитину, маленького генія, кинутого Богом на землю (я переконаний, що не сатаною), люди починають топтати тільки за те, що він не має запаху, що він не такий, як усі. Від нього відвертаються всі, навіть священник. А дитина з народження геній нюху. І мені здається, якби мудрі люди були на його шляху, які б приголубили і виростили, то цей геній не перетворився б на генія зла. Він створив би багато цікавого для людей і в ім'я Бога, але оскільки люди, крім знищення, йому нічого не дали, при тому, що витягували з нього талант, не плативши ні грошима, ні любов'ю, то він і перетворився на злого генія. Існує істина, що геній і злодійство не сумісні, а я ставив виставу про те, що, на жаль, сумісні, і це веде до катастрофи. Бо геній, який заволодів душами людей, через запах парфумів чи якусь іншу владу, може підкорити увесь світ, і боротися з ним практично неможливо. Слава Богу, що геній головного героя був не настільки злий, щоб не зупинитись. Зрозумівши, що його діяння не принесло йому душевного спокою, він віддає себе на поталу людям, які прийшли його судити ніби судом високим, але несправедливо. Мене завжди шокує, коли люди збираються на «публічну смерть», тобто, смакують смерть людини: як прибиватимуть руки і ноги, як зніматимуть шкіру чи відрубуватимуть голову, це є, мені здається, торкання тих тваринних струн в людині, які мусили давно порватися - завдяки просвіті, культурі, мистецтву. Людство прожило вже два тисячоліття відтоді, як був розіп'ятий Ісус Христос, невже воно зовсім не змінилося? Від таких думок мені стає страшно. Тому я не можу займатися постановками одноденними, які завтра вже будуть нічого не варті. Ця вистава зазирає в XXI століття, і я б дуже хотів, щоб вона не залишалась актуальною тоді. Але щось мені говорить, що вона буде актуальною і завтра, і післязавтра, і від цього страшно.

? Під час вистави «Das Parfum» вся сцена і навіть маски в поліетилені. Ваше тіло у чорному обідраному трико і на очах дзеркальні окуляри. Як ця символіка пов'язана з вашим філософським підходом до вистави?

Поліетилен - не просто матеріал, який блищить на сцені, чи просто може бути красивим у світлі. Він для мене як висохлі плювки людські, як радіація, що огортає нашу землю оболонкою, крізь яку неможливо дихати. Я дивлюся, скільки поліетилену довкола нас, - і він розкладається, мабуть, сотні років. Я думаю, якби з'явилися інопланетяни (хтось називає це містикою, а для мене це реальні речі), ми не могли б знайти з ними контакту крізь оцю оболонку людської непристойності, гріхів. Якби з'явився інопланетянин на землі, мені здається, люди зробили б з ним те, що і з Гренуєм, - поклали б на стіл, обклали б, у кращому разі, трубками і почали б його розтинати, аби дізнатися, що в нього всередині, і ніхто б не спитав, що в нього в душі, в голові. Відразу взялися б фізично розкладати на частки, і це - катастрофа. Ми не шукаємо духовного споріднення з іншими планетами, з вищим розумом, ми закриваємось оболонкою і в ній вибираємо останній кисень для життя. І тому світ на сцені переданий через поліетилен, і люди вже не люди, вони роботи, а не живі істоти. І серед цього всього стоять сміттєві бачки. А для мене кожен бачок на сцені образно є світом людини, тим будинком, в який вона поринає з головою, і там живе отим всім, що отруїла, над чим б'ється, і що її турбує. Її не обходить навколишній світ, а цікавить тільки свій сміттєвий бачок. Адже, вибачте, якщо ми сьогодні п'ємо воду з нашого Дніпра і, при цьому виливаємо бруд туди ж, у Дніпро, хіба це не є сміттєвий бачок? Значить, ми хочемо жити в цих сміттєвих бачках, і ще прагнемо, щоб народжувались генії, які будуть нам поводирями, але ми геніїв душимо і вкидаємо в ці самі бачки.

? Ваша вистава, здається, для вибраного глядача, котрий готовий думати, розуміти ваші образи і метафори. А як сприймає виставу широка публіка, яка не читала роману?

Елітарність - це духовний, багатий світ людини, який може сприймати те, що подається не традиційними методами, не звично. Це не значить, що до мене не приходять інші глядачі. Вистава стала касовою, люди дивляться по кілька разів і кожного разу, мені здається, щось для себе відкривають. Я бачу це по відгуках, які мені надходять. Звичайно, я прагнув саме цього, і, напевне, наступні постановки будуть ще складніші. Бо не можна, мені здається, подавати людям тільки те, чого вони сьогодні в більшості прагнуть - поїсти і просто відпочити, ні про що не думаючи. Виставу слухають у надзвичайній тиші до самого кінця, і після неї відбувається ніби шок. Пауза, тиша, і ті очі, які я бачу, говорять про те, що вони щось для себе відкрили.

Я вже в тому віці, коли треба думати про те, що я сію і що після мене виросте.

? Розкажіть про ваші наступні проекти.

Моєму театру п'ять років, неофіційно сім. Я довго шукав, що далі ставити. Дуже хотілося б поставити щось про сучасну Україну. Та я так і не знайшов нічого, що б мене зацікавило, і повернувся до Достоєвського, який в кінці життя написав оповідання «Сон смішної людини». Мені б хотілося, щоб його постановка стала для мене внутрішньо тріумфальним завершенням того, що було в мене за сім років. Цей твір надзвичайно оптимістичний і містичний. Але ніхто не знає, де починається містика і закінчується реальність. От про це і буде наступна вистава.